

Simon Géza Gábor

BEVEZETŐ

Jelen kötet egy több mint fél évszázadra visszanyúló gyűjtő- és kutatómunka eredménye. Simon Géza Gábor még 1964-ben kezdett érdeklődni a Sternberg cég iránt. 1964-ben nagyanyja a lottónégyeséből a szocialista utódcégnél, az egykori cégközpontban, a VII., Rákóczi út 60-ban vásárolt neki egy Terta 922-es magnót, ami akkoriban négyhavi minimálbérbe került! Onnantól számítva kezdett komolyabban érdeklődni a jazz és az átjátszásra váró gramofonlemezek, így a Sternberg márkajelű, különböző műfajú hanghordozók iránt. 2000-ben pedig néhány esztendőre annak a Rákóczi úti lakásnak az egynegyedébe költözött, ami korábban Sternbergék tulajdonában volt. Ők hozták be az első jazzhangszereket, saját stúdióval, jazz zenekarral, és 1935-ben az első magyar jazzújsággal rendelkeztek.¹

Dr. Bajnai Klára 1967-től foglalkozott komolyabban a gramofonlemezek gyűjtésével, mégpedig későbbi férje, dr. Marton Gyula ügyvéd hatására, akivel 1988-ban megalapították a Marton-Bajnai Gyűjtemény a Nemzeti Hangtár javára elnevezésű alapítványukat, amely egészen 2015-ig működött. A gyűjtemény ekkor az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárába került.

Bajnai és Simon mintegy négy évtizedes gramofonlemez gyűjtői ismeretség után dr. Marton Gyula halála után döntöttek úgy, hogy egy nagy magyar hanglemeztörténeti kiállítást hoznak létre. Ehhez kiváló támogatóra leltek Kiss Imre, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum (MKVM) igazgatója személyében. A kiállításhoz jelent meg a „*Csillogó fekete lemezeken...*” – 100 éves a magyar hanglemezgyártás és -forgalmazás című katalógus, valamint egy azonos című CD is. 2012-ben közösen hozták létre a *Képes magyar hanglemez-történet* című, 1121 színes képpel illusztrált kötetet, amely a Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány (JOKA) kiadásában jelent meg.

Borsos Tibor 1972-ben kezdett 78-as fordulatú gramofonlemezeket gyűjteni s ezzel párhuzamosan elkezdte a hangfelvételek hátterét: zenészek, stúdiók, felvételi időpontok, lemezmarkák (labelek) stb. kikutatni. Gyűjteményét rendszerezte, majd a digitalizációs korban ily módon is feldolgozta. 2008-ban a „*Csillogó fekete lemezeken...*” című monumentális kiállítás egyik nagy tárlatvezetésén ismerkedett meg dr. Bajnai Klárával és Simon Géza Gáborral. Jelezte, hogy hamarosan nyugdíjba vonul s sze-

¹ <http://nullahategy.hu/egesz-eletemben-a-magyar-jazz-szolgalataban-allhattam-interju-simon-geza-gabor-zene-es-hanglemeztortenessel/> (2017. június 27.)

retne bekapcsolódni a magyar hanglemeztörténettel foglalkozó kutatómunkájukba. A három kutató-szerző közös munkájának első eredményeként 2010-ben a JOKA kiadásában jelent meg *A „Diadal” hanglemezgyár története és diszkográfiája* című kötet.

Dr. Török Róbert történész-múzeológussal, az MKVM igazgatóhelyettesével, aki-nek fő kutatási területe a kereskedelem történet, ezen belül az egyes cégek, vállala-tok története, számos alkalommal beszélgettek a Sternberg céggel kapcsolatban. A tárgyhoz kapcsolódott a *Csárdás, polka, zepperi – Vendéglátás és zenemű kereskedelem a 19. században* című 2011-ben megnyílt kiállítás, amelynek létrehozásában Török Ró-bert alkotó közreműködő volt. E kiállítás kapcsán már részletesebben foglalkozott a hangszerkereskedőkkel, a hangszerkereskedelemmel, így többek között részlete-sebben feltárta a Sternberg cég történetét is. Számos kötete, publikációja jelent meg (*Fardagály és kámvás rokolya – Dívat és illem a 19. században; Volt egyszer egy Csemege – Egy legendás nagyvállalat története; Hideget meleg színnel: 70 éves a MIRELITE – Fejezetek a Ma-gyar Hűtőipar történetéből* stb.). 2015-ben Pulszky Károly-díjat kapott. 2017-ben védi meg *A fűszer és gyarmatáru-kereskedelem története Budapesten* című PhD disszertációját.

dr. Bajnai Klára – Borsos Tibor – Simon Géza Gábor – dr. Török Róbert

CS. ÉS KIR. UDVARI-
HANGSZERGYÁR.

S
HANG

A Sternberg

császári és királyi udvari hangszergyár története
és gramofonlemezeinek diszkográfiája

https://youtu.be/sr5R_7Vb1jo

Sternberg császári és királyi hangszergyár története és gramofonlemezeinek
diszkográfiája c. könyv bemutatója

2017.10.27 Budapest, Vendéglátóipari Múzeum - részletek

Közreműködik: dr. Bajnai Klára – Borsos Tibor – Simon Géza Gábor – dr. Török
Róbert

A szerzőkkel Bösze Ádám beszélget.

A Sternberg császári és királyi udvari hangszergyár története és gramofonlemezeinek diszkográfiája c. kötet egy több mint fél évszázadra visszanyúló gyűjtő- és kutatómunka eredménye. A négy, igencsak különböző irányból érkezett szerző hatalmas mennyiségű írott és hangzó anyagot gyűjtött össze. A magyar hangszeripar és -kereskedelem kétségtelenül egyik legaktívabb cégének csak a vezető grafikusok által készített reklámjai akár egy önálló, igencsak vaskos, lexikonnyi kötetet megtölthetnének. Mindezekből csak igen kis mennyiség kerülhet jelen kötetben a magyar ipar-, kereskedelem- és kultúrtörténet iránt érdeklődők elé. E kötet nem kíván a lexikonszerkesztők babérajaira törni, elsősorban a figyelemfelkeltést célozza. Teszi ezt abban a reményben, hogy mind a Sternberg cég, mind a más, fontos, sokoldalú kultúrmissziót betöltő, a magyar gazdaságtörténetben komoly úttörő szerepet vállalt, mára sajnos szinte a teljes feledésbe merült vállalkozások története, szerepe iránt fellendül az érdeklődés. A kötet a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával jelent meg.

**

A Riff portálon eddig megjelent írások – stílustól függetlenül - a minőségi zenére fókuszálnak, a zenét magát állítva a központba. Ezúttal kivételt teszünk annyiban, hogy bár ez a könyvkritika is a zenéről szól, mégis kicsit más módon: minőség-centrikusan ugyan, de a muzsikát közvetve érintve, ráadásul a múltban merülve el. Egyfajta (hiánypótló) zenei történelemlétkönyvet vehet a kezébe, aki ezt a frissen megjelent kötetet olvasni fogja.

Véletlenek pedig nincsenek. Nem mintha az eleve elrendeltetés elkötelezett híve volnék, jelen esetben azonban több mint szokatlan egybeesések adódtak.

A Sternberg cég 1912-ben nyitott zenepalotája a Rákóczi út 60. alatt állott. Évtizedekkel később, a szocialista érában a kötet társszerzője, Simon Géza Gábor részére ugyanitt vásárolta meg első magnetofonját a nagymamája. (Természetesen nem Sternbergéktől.) 2000-ben pedig ugyanannak a lakásnak a negyedébe költözött, ami egykor Sternbergék tulajdonában állt. (Nem melleleg, már akkor tervbe vette jelen kötet létrehozását.) Nem semmi történések, ugye?

Ami pedig a Sternberg cég történetét illeti: véleményem szerint messze túlmutat önmagán. Annyiban példaértékű, hogy érzékletesen vázolja: miként, miféle értékek mentén építhető fel sikeres vállalkozás – tiszta piaci viszonyok között. Ezért az nem a ma, mint a holnapután vállalkozóihoz szól inkább – mondom én - ebben az olvasatban.

A másik olvasata egyik kedvelt témáink, a hanglemez-forgalmazás korai időszakának kiváló dokumentálása. De ne szaladjunk ennyit előre (kezdjük az építkezést az alapoknál), hiszen a legkezdetibb, egyszemélyes időszak (az 1800-as évek végén vagyunk) egy eldugott pesti műhelyben még a hangszerjavítás jegyében telt. A társas (mindvégig családi!) vállalkozás pedig már mives hangszerkészítéssel és a kor színvonalához mérve modern felfogású kereskedéssel is. (A hangszerjavítással sem hagytak fel.)

A gyors fejlődésről tanúskodik a már említett Rákóczi út 60. pompázatos homlokzata, amelyet rajzon láthatunk a könyvben, a háború után sajnos nem maradt fenn. Ami pedig az épület „belterét” illeti: a rádiók és a hanglemezek térhódításával itt rendezték be (a kiszolgáló egységek mellett) az ország akkori legnagyobb, rádiókat bemutató termét is. A legkülönbözőbb funkciókat szolgáló erősítőkkel elért sikereiknek köszönhetően, a harmincas években saját hangfelvevő stúdiót építettek, nem kizárólag professzionális hasznosításra.

Külön fejezetet kapott a könyvben a hangszergyártás, közte (hangsúlyosan) a saját fejlesztésűeké, valamint a jazz-hangszereké. Apró érdekessége ennek a résznek: ki hitte volna, hogy pl. a gitárcitera nem korunk találmánya?

A hazai piacon túlmenően – nemzetközi vásárokon való részvételek útján, császári elismeréstől övezve, máig tanulságos üzletpolitikával - gyakorlatilag a világpiacra is betörték. A cég lapja, a Sternberg Híradó 50 ezer (!) példányban tájékoztatta a nagyközönséget a hangszer- és egyéb újdonságokról. És egy nem véletlenül kiragadott mondat a könyvből: „A reklámfolyóirat a rendszeres jazz híradásával tulajdonképpen az első jazz-folyóiratnak tekinthető.” Az 1935-nen kiadott Jazz-Album mintegy ráadásként járult ehhez. (A gramofonlemezgyártással és forgalmazással aztán tömör, összefoglaló jellegű írás foglalkozik, egy másik szerző tollából.)

krónikához tartozik, hogy az egyik alapító atya, Sternberg Ármin 1928-ban bekövetkezett halála után a család tovább működtette a céget (annak mikéntje tanítható, de a családi összetartás nem igazán), amelyet 1948-ban államosítottak.

A kötet cégtörténeten túli fejezetei: Névmutató, Sternberg családfa, a jelen ismeretek szerinti legalaposabb Diszkográfia, a kutatói vénával megáldott olvasók kedvéért pedig Lemezsám-mutató.

A szerzők szándéka szerint nem tudományos igényű munka az övéké, de hogy – a kiegészítések által különösen - annak megfelelő alaposágúra sikeredett (amellett, hogy olvasmányként lebilincselően izgalmas), ahhoz nem férhet kétség.

Olasz Sándor

Forrás: Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány (JOKA) 2017.
(<http://www.riff.hu/index.php?article=1083>)